

WALDEMAR ROZYNKOWSKI
(Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

KSIĄDZ STANISŁAW KUJOT
JAKO DUSZPASTERZ

Słowa kluczowe: duchowieństwo diecezji chełmińskiej, XIX wiek, Towarzystwo Naukowe w Toruniu, parafia św. Mikołaja w Gniewie, Collegium Marianum w Pelplinie, parafia w Grzybnie, diecezja chełmińska

Dnia 10 IV 1870 r. w katedrze w Pelplinie diakon Stanisław Kujot otrzymał święcenia kapłańskie¹. Oznacza to, że w badaniach nad jego życiem ważnym tematem może być także działalność duszpasterska tego duchownego. Podkreślimy w tym miejscu, że wątków posługi kapłańskiej księdza S. Kujota można się doszukiwać w różnych przejawach jego aktywności. Uogólniając, można nawet stwierdzić, że wszystko, cokolwiek czynił po święceniach, dotyczyło także jego kapłaństwa. Będąc nauczycielem, historykiem, literatem, prezesem Towarzystwa Naukowego w Toruniu, był również kapłanem. Jednocześnie wiemy, że posługa kapłańska ma swoje charakterystyczne rysy, związane chociażby z udzielaniem sakramentów świętych czy pełnieniem funkcji i stanowisk kościelnych zarezerwowanych wyłącznie dla duchownych, np. piastowania posługi wikariusza czy proboszcza. Spróbujmy więc przyjrzeć się kilku odsłonom aktywności kapłańskiej księdza S. Kujota.

Zauważmy, że podjęta w tym artykule płaszczyzna życia księdza S. Kujota znajdowała się praktycznie poza zainteresowaniem badawczym osób zajmujących się jego postacią². Do pewnego stopnia jest to zrozumiałe. Wynika to z bra-

¹ Henryk MROSS, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji chełmińskiej wyświęconych w latach 1821–1920*, Pelplin 1995, s. 157.

² Najpełniejszego do tej pory przekrojowego opracowania sylwetki księdza Stanisława Kujota dokonał Kazimierz JASIŃSKI, *Stanisław Kujot (1845–1914)*, [in:] *Działacze Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, red. Marian BISKUP, Toruń 1975, s. 85–179. Charakterystykę działalności naukowej oraz literackiej kapłana zob. w: Jan WALKUSZ, *Piórem i słowem. Aktywność literacka polskiego duchowieństwa katolickiego na Pomorzu Nadwiślańskim, Warmii i w Wielkopolsce w latach 1848–1939*, Pelplin 2003, passim; idem, „*Gdyby o Polskę pytali...?*”. *Z dziejów duchowieństwa Pomorza i Wielkopolski w XIX i XX wieku*, Lublin 2004, passim; Dariusz Aleksander DEKAŃSKI,

ku odpowiednich źródeł. Poszukując danych na temat posługi duszpasterskiej księdza S. Kujota, najczęściej jesteśmy zdani na skromne informacje znajdujące się w rozproszonym materiale źródłowym. Dodajmy jednak, że przywołana tu rzeczywistość nie jest typowa tylko dla badań nad życiem księdza S. Kujota. Dotykamy tu pewnej specyfiki badań nad posługą duszpasterską duchownych. Trzeba jednocześnie podkreślić, że dysponujemy jedną ważną grupą źródeł, niezwykle istotnych dla badań nad posługą duszpasterską, chodzi o źródła metrykalne. Ich wykorzystanie wnosi wiele cennych informacji do posługi duszpasterskiej księdza S. Kujota.

Kiedy ksiądz Tadeusz Glemma podsumowywał badania nad diecezją chełmińską, o postaci księdza S. Kujota napisał w pierwszych słowach tak: „X. Dr Stanisław Kujot, mąż niewątpliwie najwięcej około historjografii diecezji chełmińskiej zasłużony, przytem wzorowy duszpasterz i wytrawny pedagog”³. Z kolei ksiądz Paweł Czaplewski, wspominając zmarłego księdza S. Kujota w tekście opublikowanym w „Zapiskach Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, swoje rozważania rozpoczął od słów: „Kapłan literat, mąż modlitwy i pracy, prezes Towarzystwa Naukowego w Toruniu, pleban grzybieński”⁴. Jak widać w obydwu przywołanych fragmentach, autorzy dokonując ogólnej charakterystyki życia oraz dokonań księdza S. Kujota, odnieśli się także, choć bardzo ogólnie, do jego sylwetki religijnej, mówiąc o nim jako o wzorowym duszpasterzu, mężu modlitwy oraz plebanie w Grzybnie.

Nie mamy jednak wątpliwości, że ksiądz S. Kujot kojarzy się wielu przede wszystkim z działalnością na polu historycznym, literackim czy dydaktycznym, a nie z posługą duszpasterską. Być może swoistym zwiastunem rysu jego kapłaństwa były już okoliczności udzielenia mu święceń prezbiteratu. Jak wspomniano, otrzymał je 10 IV 1870 r. Warto jednak dodać, że odbyło się to w czasie przerwy świątecznej podczas studiów, które kontynuował na uniwersytecie w Berlinie. Zgoła inaczej wyglądał zapewne kontekst udzielanych święceń kapłańskich innym diakonom w diecezji chełmińskiej w drugiej połowie XIX w. Poza tym, kiedy neoprezbiterzy udawali się zaraz po święceniach do pracy duszpasterskiej, on powrócił na studia do Berlina. Jesienią tegoż roku wyjechał do Münster, gdzie 27 I 1872 r. złożył egzamin państwowy⁵. Dopiero po tym wydarzeniu powrócił do diecezji chełmińskiej.

Polskie środowisko toruńsko-pelplińskich mediewistów XIX i początku XX wieku. Najwybitniejsi przedstawiciele. Kierunki badań. Ośrodek naukowy, Gdańsk 2009, s. 83–120.

³ Tadeusz GLEMMA, *Historjografia diecezji chełmińskiej aż po rok 1821*, Nowa Polonia Sacra, t. 2, Kraków 1926, s. 55.

⁴ Paweł CZAPLEWSKI, *Ś.p. Ks. Stanisław Kujot*, *Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, t. 3: 1914–1915, s. 49.

⁵ K. JASIŃSKI, *op.cit.*, s. 91.

WIKARY W GNIEWIE

Po zakończeniu studiów, być może już w lutym 1872 r., ksiądz S. Kujot powrócił do diecezji chełmińskiej. Pierwszą placówką, w której posługiwał jako wikariusz, była parafia św. Mikołaja w Gniewie. Wydaje się, że z założenia miał tam przebywać krótko, zapewne już wtedy przeznaczono go do pracy w Collegium Marianum w Pelplinie.

W zachowanych księgach metrykalnych parafii w Gniewie przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Pelplinie spotykamy adnotacje o tym, że ksiądz S. Kujot był szafarzem sakramentu chrztu. Przez kilka miesięcy pobytu w Gniewie 29 razy udzielił sakramentu chrztu, najwięcej w kwietniu, maju oraz czerwcu. Jego działalność na tym polu urywa się pod koniec września tegoż roku. Łącznie w tym roku udzielono w parafii gniewskiej 227 chrztów⁶. Wydaje się więc, że ksiądz S. Kujot w ciągu swojej kilkumiesięcznej posługi wikariuszowskiej aktywnie włączył się, przynajmniej w tym zakresie, w duszpasterstwo. Tylko w jednym przypadku ksiądz błogosławił związek małżeński – 13 V 1872 r.⁷

Z perspektywy całego życia ks. S. Kujota okres wikariatu w parafii w Gniewie był krótkim epizodem. Być może i dla niego nie był to czas szczególnej wagi. Ilustracją takiego stanu może być brak informacji o pobycie w tym mieście w jednym z zachowanych własnoręcznie napisanych życiorysów duchownego⁸.

NAUCZYCIEL

W COLLEGIUM MARIANUM W PELPLINIE

Prawdopodobnie od końca września 1872 r. ksiądz S. Kujot przebywał już w Pelplinie. Przez przeszło 21 lat – do marca 1893 r. – pełnił tam funkcję nauczyciela w gimnazjum biskupim zwanym Collegium Marianum⁹. Prowadził zajęcia z historii powszechnej oraz z historii literatury polskiej.

Nawet w zarysie trudno scharakteryzować ten okres z perspektywy posługi kapłańskiej księdza S. Kujota. A był on przecież na tyle długi w skali jego życia (przeszło 20 lat), że trzeba nam poszukiwać i tej płaszczyzny jego obecności w Pelplinie. Nie mamy wątpliwości, że pracując jako nauczyciel, był postrzegany przez uczniów także jako kapłan. Trudno powiedzieć, czy pełnił jakieś szczególne funkcje duszpasterskie wobec uczniów. Należy przypuszczać, że sprawo-

⁶ Archiwum Diecezjalne w Pelplinie, księgi metrykalne parafii w Gniewie, sygn. W 945, nr 51, 69–71, 83–84, 86–89, 91, 93, 95–98, 100–102, 117, 124, 133–134, 137, 143, 147, 154, 158–159.

⁷ Ibid., księgi metrykalne parafii w Gniewie, księga małżeństw, 13 V 1872 r.

⁸ K. JASIŃSKI, op.cit., s. 95, p. 35.

⁹ Paweł CZAPLEWSKI, *Collegium Marianum 1836–1936. Na stuletnią rocznicę*, Pelplin 1936, s. 17.

wał, na zmianę z innymi księżmi, liturgię dla uczniów w kaplicy gimnazjalnej. Po śmierci księdza Stanisława ksiądz P. Czapplewski napisze o nim, że: „najczęstszym gościem bywał w kaplicy gimnazjalnej, u źródła łask i sił wszelakich”¹⁰. Trudno rozwinąć te słowa, wydaje się jednak, że nie miały one tylko grzecznościowej wymowy, ale opisywały sylwetkę kapłańską duchownego.

Uczniem księdza S. Kujota w Collegium był m.in. późniejszy wybitny filozof ksiądz Franciszek Sawicki. On to w takich słowach wspomina swojego profesora: „Wymagania szkoły były ostre, a pomiędzy uczniami panował wyścigowy zapal, w którym wszelkie talenty same z siebie się rozwijały. W takiej atmosferze stała mi się religia w nowy sposób żywotną siłą, obejmującą całą duszę. Zwłaszcza nauka przygotowawcza u niezapomnianego Kujota i pierwsze przyjęcie sakramentów pokuty i ołtarza wywarły na mnie nadzwyczajne wrażenie”¹¹.

Zatrzymując się nad posługą duszpasterską księdza S. Kujota w okresie pelplińskim, trzeba zauważyć, że kapłan ten posługiwał w organizacjach katolickich. Pełnił funkcję kasjera (skarbnika) diecezjalnego stowarzyszenia św. Bonifacego i św. Wojciecha, posługiwał chorym w domu św. Józefa oraz był, jak podaje ksiądz P. Czapplewski, prezesem towarzystwa św. Wincentego w Pelplinie¹².

W literaturze poświęconej księdzu S. Kujotowi odnotowano jeszcze jeden wymiar jego posługi duszpasterskiej. W okresie pelplińskim miał on wyjeżdżać na różne uroczystości religijne, był proszony o kazania odpustowe oraz pogrzebowe¹³. Wiadomości te zasługują na pewno na swoje rozwinięcie i swoistą weryfikację. Możemy jednak przyjąć, że czas spędzony w Collegium Marianum, pozbawiony stałych obowiązków parafialnych, stwarzał mu możliwości przyjmowania licznych zaproszeń na różne wydarzenia o charakterze religijnym. Potrzebna jest jednak szczegółowa kwerenda w rozproszonych materiałach źródłowych, które ukażą skalę przywołanego zjawiska.

PROBOSZCZ W GRZYBNIE

Dnia 23 III 1893 r. ksiądz S. Kujot objął kanonicznie parafię w Grzybnie¹⁴. Parafia ta swoją genezę sięga średniowiecza, została erygowana na początku XIV w.¹⁵ Pod względem kościelnego podziału administracyjnego wchodziła od średniowiecza w skład diecezji chełmińskiej oraz dekanatu chełmińskiego¹⁶.

¹⁰ Idem, *Ś.p. Ks. Stanisław Kujot*, s. 53.

¹¹ Idem, *Collegium Marianum*, s. 22.

¹² Idem, *Ś.p. Ks. Stanisław Kujot*, s. 53.

¹³ Ibid.; K. JASIŃSKI, *op.cit.*, s. 104.

¹⁴ *Schematismus des Bisthums Culm mit der Bischofsitze in Pelplin 1904*, Pelplin 1904, s. 89.

¹⁵ Waldemar ROZYRKOWSKI, *Powstanie i rozwój sieci parafialnej w diecezji chełmińskiej w czasach panowania zakonu krzyżackiego*, Toruń 2000, s. 147.

¹⁶ Bogusław DYGAŁA, *Struktury parafialne diecezji chełmińskiej w XVII–XVIII wieku*, Toruń 2009, s. 330–332, 336–339.

W roku, w którym ksiądz S. Kujot obejmował parafię, liczyła 1366 wiernych¹⁷. Na początku XX w., dokładnie w 1904 r., liczyła 1426 wiernych, w tym 875 mogło przystępować do komunii św. Zauważmy również, że do parafii należał kościół filialny w Trzebczu, który obejmował swoim zasięgiem duszpasterskim około połowy mieszkańców parafii¹⁸. Podsumowując przywołane dane liczbowe, można stwierdzić, że parafia w Grzybnie nie była małą parafią. Oznacza to, że przed nowym proboszczem stanęły bardzo konkretne wyzwania duszpasterskie. Było ich sporo, patrząc chociażby na liczby zapisów w księgach metrykalnych. Początkowo podejmował je sam, po kilku latach w pracy duszpasterskiej pomagali mu wikariusze. Jak wskażemy w dalszej części pracy, ich obecność z biegiem lat stawała się coraz bardziej potrzebna.

Jak zauważył K. Jasiński, objęcie funkcji proboszcza przez księdza S. Kujota skutkowało tym, że przez mniej więcej rok dostrzegamy przerwę w jego pracy naukowej. Badacz ten przytoczył także interesujący w swojej wymowie list nowego proboszcza z Grzybna do historyka księdza Jana Fijałka z 24 VI 1893 r. Po trzech miesiącach pełnienia nowej funkcji napisał: „Przyszły jednak tygodnie żmudnej pracy biurowej, bom właśnie był przeniesiony na probostwo, więc w nowym zakresie pracy niezwykła mnie spotkała korespondencja urzędowa i układanie zaległych rachunków [...]. Wreszcie wczoraj skończyło się to brodenie w liczbach za zakupione kadzidło itp.”¹⁹. Ksiądz S. Kujot musiał wejść w nową dla niego, parafialną, rzeczywistość. Częścią tego świata było prowadzenie administracji oraz troska o różne sprawy materialne, które stanowiły ważną odśłonę funkcjonowania parafii.

Pojawienie się księdza S. Kujota w parafii w Grzybnie zmieniło pod wieloma względami jego dotychczasowe życie. Kiedy kapłan przebywał w Pelplinie, prowadził aktywny tryb życia. Często wyjeżdżał z miejsca pracy do rodziny, uzdrowisk, miejscowości, w których zbierał materiały do swoich prac. W okresie grzybieńskim zdecydowanie rzadziej opuszczał parafię, szczególnie od 1903 r. Związane to było z parafialnymi obowiązkami, jednak i z chorobą, która coraz bardziej wyniszczała organizm duszpasterza i mocno naznaczyła posługę duszpasterską i całą działalność księdza S. Kujota podczas pobytu w Grzybnie²⁰.

Nie można wykluczyć, że ze względu na pogarszający się stan zdrowia nosił się on nawet z zamiarem wcześniejszego przejścia na emeryturę kapłańską. W liście do księdza Władysława Chotkowskiego z 31 III 1896 r. napisał: „Płuca moje

¹⁷ *Directorium Divini Officii et Missarum in usum Universi Cleri Dioecesis Culmensis*, Geden 1894, s. 54.

¹⁸ *Schematismus des Bisthums Culm*, s. 88–89.

¹⁹ K. JASIŃSKI, op.cit., s. 98, p. 62.

²⁰ Zob. *ibid.*, s. 104.

słabe i gdy nie będę mógł podołać, wezmę emeryturę, coś 500 marek, sprzedam konie i wozy i czmychnę do Krakowa, żeby w cieniu bibliotek popracować²¹. Na ile były to rzeczywiste plany księdza S. Kujota, a na ile luźne myśli, trudno dzisiaj rozstrzygnąć. Nie mamy jednak wątpliwości, że to przede wszystkim stan zdrowia proboszcza w Grzybnie będzie wyznaczał, przez najbliższe lata, a właściwie do śmierci, możliwości jego posługi duszpasterskiej oraz wszelkich innych działań na różnych polach.

Kazimierz Jasiński sugeruje, że o pozostaniu księdza S. Kujota na probostwie w Grzybnie, mimo pogarszającego się stanu zdrowia, zadecydowało odnowienie w 1897 r. funkcjonowania Towarzystwa Naukowego w Toruniu i to, że właśnie jemu powierzono stanowisko jego prezesa²². Chociaż hipoteza ta wydaje się bardzo odważna, jest jednak wielce prawdopodobna.

Okres grzybiński w posłudze kapłańskiej księdza S. Kujota możemy, przynajmniej w niektórych aspektach, szczegółowo naświetlić. Jak zauważono we wstępie artykułu, posługę duszpasterską kapłana można w znacznym stopniu analizować z perspektywy udzielanych sakramentów oraz sprawowania liturgii pogrzebowej. W archiwum parafii w Grzybnie zachowały się dwie księgi metrykalne z okresu posługi księdza S. Kujota: księga chrztu z lat 1892–1957 oraz księga małżeństw z lat 1876–1939. Z kolei w Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej w Toruniu przechowywana jest księga zmarłych z lat 1869–1907. Zawarte w nich wpisy pozwalają na prześledzenie posługi duszpasterskiej księdza S. Kujota w perspektywie udzielanego w parafii sakramentu chrztu, błogosławienia związków małżeńskich oraz grzebania zmarłych.

Prawdopodobnie pierwszy wpis do księgi metrykalnej uczyniony przez proboszcza księdza S. Kujota dotyczył pogrzebu, stosownych adnotacji dokonał on 20 IV 1893 r.²³ Pierwszy wpis w księdze chrztów spotykamy natomiast pod datą 13 VII 1893 r.²⁴

Poniżej przedstawiamy wykaz liczby chrztów, małżeństw oraz pogrzebów w parafii w Grzybnie w okresie, w którym proboszczem był ksiądz S. Kujot. Pierwsza liczba w zestawieniu wskazuje na posługę duszpasterską uczynioną przez proboszcza. Druga natomiast obejmuje całkowitą liczbę udzielonych posług w parafii.

²¹ Ibid., s. 99.

²² Ibid.

²³ Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej w Toruniu, Katalog ksiąg metrykalnych parafii diecezji toruńskiej, Parafia pw. Św. Michała Archaniola w Grzybnie, sygn. AE 002, Liber mortuorum 1869–1907, rok 1893, nr 6.

²⁴ Archiwum parafii w Grzybnie, Księga ochrzczonych, 1893 rok, nr 28, k. 3.

Tab. 1. Wykaz chrztów, małżeństw oraz pogrzebów w parafii w Grzybnie w latach 1893–1914

Rok	Chrzest	Ślub	Pogrzeb [*]
1893	41 na 41	4 na 6	24 na 24 ^{**}
1894	68 na 69	16 na 18	47 na 47
1895	50 na 65	10 na 10	38 na 41
1896	82 na 82	12 na 13	32 na 32
1897	53 na 55	7 na 8	30 na 34
1898	18 na 69	3 na 13	15 na 30
1899	24 na 78	4 na 9	30 na 31
1900	25 na 68	6 na 17	35 na 35
1901	24 na 60	4 na 9	34 na 34
1902	32 na 62	7 na 13	26 na 40
1903	20 na 78	2 na 12	36 na 40
1904	22 na 45	2 na 10	27 na 31
1905	37 na 67	6 na 15	38 na 38
1906	25 na 74	7 na 18	33 na 33
1907	5 na 61	1 na 13	31 na 31
1908	4 na 63	0 na 6	—
1909	4 na 56	0 na 11	—
1910	2 na 62	1 na 14	—
1911	1 na 48	0 na 15	—
1912	3 na 48	0 na 15	—
1913	3 na 56	1 na 18	—
1914 ^{***}	0 za 26	0 na 3	—

* W niektórych przypadkach pogrzeby odbywały się poza parafią w Grzybnie. Ksiądz S. Kujot dokonywał jednak odnośnych wpisów w księdze zmarłych.

** W 1893 r. w księdze odnotowano łącznie 29 pogrzebów, z tym że pięć odbyło się przed przybyciem księdza S. Kujota.

*** Zestawienie uczyniono do daty śmierci księdza S. Kujota (5 XII 1914 r.).

Źródło: Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej w Toruniu, Katalog ksiąg metrykalnych parafii diecezji toruńskiej, Parafia pw. Św. Michała Archanioła w Grzybnie, sygn. AE 002, Liber mortuorum 1869–1907; Archiwum parafii w Grzybnie, Księga ochrzczonych z lat 1892–1957; Księga małżeństw z lat 1876–1939.

Zestawienia liczbowe przedstawione w tabeli pozwalają na wysunięcie kilku wniosków. Przez pierwsze lata pobytu w parafii ksiądz S. Kujot przede wszystkim sam udzielał sakramentu chrztu, błogosławił związki małżeńskie oraz przewodniczył pogrzebom. Był mocno zaangażowanym duszpasterzem. W księgach spotykamy tylko sporadycznie wpisy innych kapłanów, którzy pomagali proboszczowi w Grzybnie. Byli to np. wikarzy z Unisławia: ksiądz Władysław Szafranski (1894) i ksiądz Jan Burtschik (1897). W 1895 r. w parafii pomagał ksiądz Bole-

ślaw Domański. Świadczy o tym kilka wpisów w księdze ochrzczonych. Nie można wykluczyć, że być może przez pewien czas przebywał on nawet w parafii²⁵.

Kilka lat samodzielnej posługi (czasami z pomocą innych kapłanów, najczęściej z sąsiednich parafii) skłoniło jednak księdza S. Kujota do starań się o wikariusza. Ich obecność w parafii możemy śledzić od 1898 r. Widać to wyraźnie w zestawieniach liczbowych zaprezentowanych w tabeli. Od tego roku to właśnie wikariusze często udzielali sakramentów. W świetle wpisów w księdze ochrzczonych byli nimi kolejno: ksiądz Adam Lorenz (1898), ksiądz Teodor Maćkowski (1899), ksiądz Jan Czapplewski (1899–1900), ksiądz Tomasz Gosk (1900–1901), ksiądz Antoni Bielski (1901–1904), ksiądz Paweł Nagórski (1905), ksiądz Leon Połomski (1905–1906), ksiądz Marceli Doroszyński (1906), ksiądz Kazimierz Chmielecki (1906–1909), ksiądz Józef Wilemski (1909) oraz ksiądz Cyryl Karczyński (1909–1915), który po śmierci księdza S. Kujota pełnił przez pewien czas funkcję administratora parafii.

Ciekawe, że niektórych z wikariuszy ksiądz S. Kujot angażował także w sprawy Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Dla przykładu: ksiądz Kazimierz Chmielecki oraz ksiądz Cyryl Karczyński pełnili funkcje kasjerów Towarzystwa²⁶. Ten ostatni włączył się również w prace na rzecz gromadzenia zabytków twórczości ludowej, szczególnie pieśniarskiej²⁷.

Wiemy, że za czasów księdza S. Kujota w parafii w Grzybnie powstały dwie wspólnoty gromadzące wiernych świeckich: Apostolstwo Modlitwy (dokument erygujący został wystawiony 14 XII 1894 r., działało od 7 I 1895 r.) oraz Bractwo Trzeźwości (od grudnia 1895 r.)²⁸. Jak widać, wymienione grupy powstały krótko po przybyciu nowego proboszcza. Nie możemy wykluczyć, że ich pojawienie się w parafii to bezpośrednia inicjatywa księdza S. Kujota, być może związana z jakimiś wydarzeniami religijnymi, np. z misjami parafialnymi.

Dopełniając obrazu posługi duszpasterskiej księdza S. Kujota, trzeba nadmienić, że w latach 1897–1899 pełnił on funkcję dziekana chełmińskiego²⁹. Zastąpił na tym miejscu księdza Antoniego Kamińskiego, proboszcza chełmińskiego³⁰. Po nim funkcję tę objął proboszcz parafii papowskiej ksiądz Józef Poeplau³¹.

Stan zdrowia księdza S. Kujota znacznie się pogorszył w drugiej połowie 1906 r.³² Potwierdzają to zestawienia liczbowe uczynione w przywołanej tabeli.

²⁵ Zob. H. MROSS, op.cit., s. 53–55.

²⁶ K. JASIŃSKI, op.cit., s. 133–134.

²⁷ H. MROSS, op.cit., s. 125–126.

²⁸ *Schematismus des Bisthums Culm*, s. 88.

²⁹ K. JASIŃSKI, op.cit., s. 99–100, 105; H. MROSS, op.cit., s. 395.

³⁰ Ryszard MUZIOŁ, *Słownik biograficzny Chełmży i okolic*, t. 2, Chełmża 2014, s. 41.

³¹ H. MROSS, op.cit., s. 395; Waldemar ROZYRKOWSKI, *Szkice z dziejów gminy Papowo Biskupie*, Toruń 2014, s. 55–56.

³² K. JASIŃSKI, op.cit., s. 105.

Proboszczowi coraz trudniej było wykonywać podstawowe czynności duszpasterskie. W liście do księdza Mieczysława Rzewuskiego z 18 XII 1906 r. dzielił się z nim swoim aktualnym stanem zdrowia: „Napisałem prędko do Pelplina o pozwolenie celebr.[owania] w plebanii (i do Rzymu). Obawiam się, że mi przyganiają pośpiech”³³. Władze kościelne przychyliły się do prośby księdza S. Kujota. Zapraszając na początku 1911 r. do Grzybna doktora Ottona Steinborna, napisze: „mówić nie powinienem i nie mogę. Przy cierpliwości po stronie Gościa – odpowiadać będę pisząc – i tak się wymówimy”³⁴.

Kolejne miesiące życia przynosiły dalsze pogorszenie stanu zdrowia. Ksiądz S. Kujot był coraz mniej obecny w czynnym życiu duszpasterskim parafii. Zmarł dnia 5 XII 1914 r. na plebanii w Grzybnie w wieku 69 lat. Został pochowany na cmentarzu znajdującym się przy świątyni dnia 9 grudnia³⁵.

* * *

Zaprezentowana charakterystyka posługi duszpasterskiej księdza S. Kujota odsłania przed nami mało znane wątki z życia tego znanego historyka, literata i pedagoga. Mimo że nie wyczerpano podjętego zagadnienia, to jednak wskazano na kilka ważnych aspektów jego posługi kapłańskiej. Nie mamy wątpliwości, że podstawowy rys posługi duszpasterskiej księdza S. Kujota związany był przede wszystkim z jego posługą kapłańską w parafii w Grzybnie. Wydaje się, że to właśnie pobyt w tej parafii uwypuklił, a może nawet nadał mu wyraźną tożsamość duszpasterską.

Odnotujmy, że kiedy wydawał swoje główne dzieło *Kto założył parafie w dzisiejszej diecezji chełmińskiej?*, na stronie tytułowej podpisał się: „Ksiądz Stanisław Kujot Pleban w Grzybnie poczta Unisław”. Jak zauważył K. Jasiński, często w swojej korespondencji obok imienia i nazwiska dodawał słowa „pleban w Grzybnie”³⁶.

Nadesłany: 15 XII 2016

Nadesłany po poprawkach recenzyjnych: 2 V 2017

Zaakceptowany: 26 V 2017

Prof. dr hab. Waldemar Rozynkowski
Instytut Historii i Archiwistyki
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
e-mail: wr@umk.pl

³³ Cyt. za: *ibid.*, s. 99–100, p. 68.

³⁴ Cyt. za: *ibid.*, s. 106.

³⁵ H. MROSS, *op.cit.*, s. 158.

³⁶ K. JASIŃSKI, *op.cit.*, s. 85, p. 1.

PRIEST STANISŁAW KUJOT AS A CLERGYMAN

Summary

Key words: clergymen of the Chełmno diocese, the 19th century, the Scientific Society in Toruń, the parish church of St. Nicholas in Gniew, Collegium Marianum in Pelplin, the parish church in Grzybno, the Chełmno diocese

On 10 April 1870 a deacon Stanisław Kujot was ordained priest in the cathedral in Pelplin. It means that one of the challenges in the research on his life is the question about the activity of this clergyman. So far this question has been addressed marginally, which is partly understood since the scarce information about the priest can be found only in scattered sources. However, the article refers to a very important group of sources – parish registers.

The description of the service of the priest Stanisław Kujot reveals new pieces of information about him, which are connected with his stay in such places as the parish church of St. Nicholas in Gniew, Collegium Marianum in Pelplin and the parish church in Grzybno. The most important period were the years 1893–1914 when he worked as a parish priest in Grzybno.

PFARRER STANISŁAW KUJOT ALS SEELSORGER

Zusammenfassung

Schlüsselwörter: Klerus des Bistums Thorn, 19. Jahrhundert, Wissenschaftliche Gesellschaft in Thorn, Pfarrei St. Nikolaus in Mewe, Collegium Marianum in Pelplin, Pfarrei in Griebenau (Grzybno), Bistum Kulm

Am 10. April 1870 wurde der Diakon Stanisław Kujot in der Kathedrale von Pelplin zum Priester geweiht. Mithin ist eine der Herausforderungen bei Forschungen zu seinem Leben die Frage nach der seelsorgerlichen Tätigkeit dieses Priesters. In den bisherigen Untersuchungen zum Leben von Pfarrer Kujot ist diese Problematik nur am Rande aufgegriffen worden. Das ist zum Teil verständlich, denn bei der Suche nach Informationen über den seelsorgerlichen Dienst von Pfarrer Kujot sind wir meistens auf die spärlichen Informationen angewiesen, die sich im verstreuten Quellenmaterial finden. Der Artikel stützt sich aber auf eine sehr wichtige Quellengruppe, nämlich auf Kirchenbücher.

Die Beschreibung des seelsorglichen Dienstes von Pfarrer Kujot zeigt uns wenig bekannte Seiten aus dem Leben dieses Priesters. Sie handelt von seiner Tätigkeit an Orten wie der Pfarrei Sankt Nikolaus in Mewe (Gniewo), dem Kollegium Marianum in Pelplin und der Pfarrei in Griebenau (Grzybno). Das seelsorgerliche Profil von Pfarrer Kujot war vor allem von seinem priesterlichen Dienst in den Jahren 1893–1914 in der Pfarrei in Griebenau geprägt.